

תשובת הגר"מ שטרנבוך שליט"א והגרא"ד אוירבך שליט"א

ראב"ד ירושלים וראב"ד טבריה

מאה וחמישים דולר כל יום, ומסכים להתחייב כן אפי' אם יהיה לאשה איזה הכנסה ואינה זקוקה שיתן לה מזונות. ולדעתם מצאו בזה תקנה שהבעל לא יוכל לעגן אשתו, דכיון שהבעל התחייב שאם תיפרד ממנו הוא חייב לה מזונות בסך מאה חמישים דולר כל יום, אזי אם תיפרד ממנו

הביאו לפני "הסכם קודם נישואין" שתיקנו "הסתדרות הרבנים" בארצה"ב, שענינו שהאדם לפני שמתחתן, עושה הסכם שבו הוא מתחייב לאשתו שאם תיפרד ממנו מאיזה סיבה שהיא והבי"ד לא ייעצו לה לחזור לבעלה, אזי הוא מתחייב לשלם לה מזונות עבורה בזמן שהיא פרודה ממנו בסך

אם לא יגרשנה.

ומעתה טוענים המתירים, ש"הסכם קודם נישואין" זה שתוכנו שקונס עצמו ליתן לה מזונה בסכום גבוה לכשתפרד ממנו, לא מיבעיא דמועיל לדעת הרמ"א והחזו"א, אלא אפי' למחמירין בקנסות ג"כ מועיל, דכיון שאינו מזכיר שמתחייב לה ממון אם לא יגרשנה, אלא רק קנס עצמו שיתן לה סכום גבוה ביותר למזונות הרי"ז מועיל לכו"ע, וכמש"כ התורת גיטין הנ"ל.

אבל האמת ששטר הסכם נישואין זה, הוא חורבן הדת ממש ומכשילין בחשש איסור אשת איש ומרבים ממזרים בישראל. שמה שסומכין על הרמ"א, חדא, שבפתי"ש שם הביא שבתשו' משכנות יעקב וכן הבית מאיר חולקים על הרמ"א ולדעתם אם מגרשה מחמת הקנס שקנס עצמו יש לחשוש אפי' בדיעבד שהגט פסול, והביא שם המשכנ"י שכן הוא לדעת המכתב מאליהו ומהרח"ש, וכתב עוד שזהו ג"כ דעת רבים מגדולי הראשונים, עיי"ש. וכן בערוך השולחן (קל"ד סעיף כח-כט) תמה על הרמ"א שפסק דבדיעבד הגט כשר, ותמה דכיון דהרשב"א פוסל הגט לגמרי היאך הכריע בדיעבד נגד הרשב"א שפוסל לגמרי הגט, ועיי"ש מה שתמה מיד. וסיים שם דמפשטיות לשונו של הרמ"א משמע דהרמ"א גופא מיירי רק כשלא חזר בו ממה שקנס עצמו, אבל אם מתחרט על הגט ורוצה לחזור מהקנס, וכפוהו על הקנס ומחמת הפסד הקנס גירש, גם הרמ"א מודה דהרי"ז גט מעושה.

ומעתה כיון שלדעת האחרונים (המכתב מאליהו ומהרח"ש והבית מאיר ומשכנות

יכופו הבעל לקיים התחייבותו, והבעל כיון שלא ירצה ליתן לה סכום רב כ"כ, בע"כ יאלץ להסכים ליתן גט לאשתו. ושמעתי שאיזה רבנים מפורסמים מכאן ג"כ נצטרפו להתיר לעשות "הסכם קודם נישואין" זה.

ויסוד המתירין לעשות הסכם זה, הוא שסומכין על מה שפסק רבינו הרמ"א (אה"ע סי' קלד ס"ד) וז"ל "דאם קיבל עליו קנסות אם לא יגרש, לא מקרי אונס, מאחר דתלה גיטו בדבר אחר ויכול ליתן הקנסות ולא לגרש, ויש מחמירין אפי' בכה"ג, וטוב לחוש לכתחילה ולפוטרו מן הקנס, אבל אם כבר גירש מפני זה ואפי' גירש מכח שבועה שעשה מעצמו לגרש, הגט כשר, הואיל ומתחילה לא אנסוהו על כך". וכן בחזו"א (סי' צט סק"ו) הכריע כדברי הרמ"א שאם קנס עצמו אם לא יתן גט, אפי' כשאח"כ כשמתחרט מרצונו לגרש, וכל מה שמגרש הוא כדי להינצל מקנס, אי"ז גט מעושה.

ובתורת גיטין (שם) כתב דאפי' למחמירין שהביא הרמ"א דס"ל דהקונס עצמו אם לא יגרש הרי"ז גט מעושה, יש עיצה שיוכל הבעל לקנס עצמו כדי שיתן גט, והוא שיקבל הבעל ק"ס שמוחל כל החיובים שיש להאיש על אשתו מתשמיש ומעש"י אף אם לא יגרשנה, והוא ישאר בחיוביו לאשתו שתיקנו לו חז"ל (כמזונות ושאר חיובים), וממילא אח"כ הבעל יגרש אשתו, שהרי לא ירצה להישאר במצב כזה שהיא מונעת ממנו כל דבר והוא מחויב כלפיה בכל החיובים שתיקנו חז"ל שאדם חייב לאשתו. ועיצה זו מועיל לכו"ע, דהא דהמחמירין ס"ל דהקונס עצמו זהו גט מעושה, זהו דוקא משום שתלה חיובו בקנס

האונס, אבל אם באותה שעה לא העלה בדעתו שיוכרח מפני האונס לגרשה לכו"ע הרי"ז גט מעושה. וכן מבואר בשו"ת מהריב"ל (ח"ב סי' י"ח) עיי"ש שכתב דגם לשי' המהרי"ק דס"ל דכל אונס שהאדם מביא על עצמו אי"ז אונס, ולכן מי שנשבע מדעת עצמו לגרש אשתו והוכרח מחמת השבועה לגרש אי"ז גט מעושה. מ"מ א"א לכו"פ בנידוי או בחרם לקיים שבועתו, דאף דבעלמא בי"ד מנדין לעובר על השבועה, מיהו כאן דכולי טעמא שאי"ז אונס זהו מפני שהוא הביא האונס על עצמו, מצינן למימר דהאי גברא לא אסיק אדעתיה כשנשבע שיכפוהו על שבועתו בשוטים או בנידוי ואדעתא דהכי נשבע והלכך אי כפינן ליה לקיים שבועתו הוי אונס שלא הביאו הוא עליו עכ"ד. ומעתה לדבריהם א"א לסמוך ש"הסכם קודם נישואין" מועיל לפי שיטת המקילין בקנסות (שהרמ"א פסק כוותיהו בדיעבד) שהרי כל התחייבות שהוא שמתחייב ב"הסכם קודם נישואין", י"ל שקודם הנישואין אפשר שלא העלה בדעתו שיהיה אח"כ פירוד ביניהם, ואדעתא דהכי הסכים להתחייב מפני שסבר שלא יהיה פירוד, וא"כ אם אח"כ מגרש כדי שלא יצטרך לשלם התחייבותו שהתחייב בהסכם, הרי"ז אונס שלא הביא על עצמו, והרי"ז גט מעושה לכו"ע.

ומה שהמתירים סומכים עצמם עוד על מש"כ בתו"ג שגם למחמירין בקנסות זהו דוקא אם כשקיבל ע"ע הקנס הזכיר שהקנס תלוי בגט אבל אם לא יזכיר שהקנס תלוי בגט לכו"ע אי"ז גט מעושה. ולכן ב"הסכם קודם נישואין" זה, מאחר שאין מזכירין

יעקב ועה"ש) אזי מי שגרש מפני שהוכרח מחמת הקנס שקנס עצמו, יש לפקפק שאפי' בדיעבד זהו הגט מעושה והיא אשת איש. בדורינו שאנו יתמי יתמי, איזה חכם יפה כוחו לתקוע עצמו לתקן "הסכם קודם נישואין" זה עפ"י פסק הרמ"א והחזו"א, ולהכריע באיסור אשת איש שהיא חמורה שבחמורות שאין צריך לחוש לכולהו הנך אחרונים הנ"ל.

ועוד, דהאמת שאפילו לפי הרמ"א שהכשיר בדיעבד גט שניתן מחמת קנס שקנס עצמו, מ"מ אינו מועיל "הסכם קודם נישואין". וטעם הדבר, דהנה בשו"ת מהרשד"ם חאה"ע סי' ס"ג דן במי שמדעת עצמו ורצונו נשבע לקיים מה שיגזור עליו הבורר שמינהו לפשר בינו לאשתו, והבורר גוזר לגרש, והוא מחמת שנשבע לקיים מה שיגזור עליו הבורר, ה"ה מוכרח לגרש אשתו. וכתב שם המהרשד"ם דאין לומר דכמו שכתב המהרי"ק דהקונס עצמו אם לא יתן גט ואח"כ גירש מחמת מפני הקנס, כיון שהוא חייב עצמו מרצונו בקנס אי"ז גט מעושה, ה"נ נימא בנד"ד דכיון שהוא מרצון עצמו נשבע לקיים דברי הבורר, אי"ז גט מעושה. דזה אינו, דאולי הוא בשעה שנשבע לא העלה בדעתו שיגזרו עליו לגרש, ולכן אח"כ כשגזר עליו הבורר והוכרח מפני השבועה הרי"ז אונס עכ"ד. ומבו' מדבריו דשי' הקדמונים שמקילין בקונס עצמו אם לא יגרש שאי"ז גט מעושה מפני שאונס שהביא עליו מדעתו אי"ז אונס, זהו דוקא אם בשעה שהביא ע"ע האונס והיינו בשעה שקיבל ע"ע הקנס או השבועה העלה בדעתו שלבסוף יוכרח לגרש מפני

בהסכם שהחיוב תלוי בגט, הרי"ז מועיל לכו"ע.

אמנם דע דפשוט וברור שהתו"ג לשיטתו דס"ל שם (ד"ה דלא מקרי אונס) דאם אונסין אותו ליתן ממון בסתם ולא מזכירין שהאונס כדי שיסכים ליתן גט. והוא בידועו שכוונתם לאונסו בשביל עיכוב הגירושין אומר להם הניחו לי ואגרשנה, אזי כיון שהאונס לא הזכיר בפיו שאונס אותו כדי שיתן גט, הרי"ז שלא אנסהו על הגט אלא על דבר אחר, וכשנתן גט להינצל מאונס על דבר אחר אי"ז גט מעושה. והיינו דס"ל לתו"ג דהכל תלוי באמירה ולא אזלינן בתר הכונה. ולהכי ס"ל נמי הכא לתו"ג שאם פטרה מכל חיוביה כלפיו אע"פ שמוכן שכוונתו כדי שיאלץ לגרשנה, מ"מ כיון שלא הזכיר בפיו שעשה כן כדי שיגרשנה, הרי"ז שלא תלה הקנס בגט. אבל לפי"מ שחלק עליו החזו"א (סי' צ"ט סק"ו) וכתב דאפי' אם נימא כשי' התו"ג שאם אונסין אותו על דבר אחר שלא כדין והוא כדי להינצל מהאונס נתן גט אי"ז גט מעושה, מ"מ אי"ז תלוי אם יזכיר בפיו שאונסו על הגט, אלא כל שליכו וליבם יודעים בלא אמירה שכוונתם לאונסו בשביל עיכוב הגירושין, הרי"ז כמו שאונסין אותו כדי שיגרש והוי גט מעושה. וא"כ לדידיה פשוט וברור דה"ה בנד"ד אין זה תלוי אם יזכיר בפיו שקונס עצמו אם לא יתן גט, אלא כל שמוכן שכוונתו במה שהתחייב עצמו בקנס (והיינו בנד"ד שחייב עצמו ליתן לה מזונות בסכום גבוה) הוא כדי שיוכרח ליתן גט, הרי"ז שתולה הקנס בגט, ובודאי אינו מועיל למחמירין בקנסות (שלדעת האחרונים הנ"ל יש להחמיר כשיטה זו אפי'

בדיעבד). ולפמשנ"ת לעיל אזי בנד"ד שקודם הנישואין קנס עצמו אינו מועיל לכו"ע וכמ"ש המהרשד"ם ומהריב"ל.

ובלא"ה, כיון שרשמו ב"הסכם קודם נישואין" שמתחייב ליתן לה למזונות כמאה חמישים דולר לכל יום שסתם אדם אין בידו לפרוע סכום כהאי, ולדין תורה כשאין בידו לפרוע חובו הוא פטור מלשלם ואסור להושיבו במאסר על כך או שאר אמצעי כפיה, וא"כ אם אח"כ האשה תכפהו לפרוע הקנס כשאין ביד הבעל לפרוע כדי שיוכרח לגרשנה, הרי"ז שכפאתו ליתן לה ממון שלא כדין כדי שיגרשנה, והוי גט שניתן מחמת שכפאתו על ממון שלא כדין דלכו"ע הוי גט מעושה. ואפי' אם כשיכפוהו ליתן הממון שלא כדין לא יזכירו שכופין אותו כדי שיגרשנה, מ"מ הרי"ז גט מעושה לפי"מ שהעלו החזו"א (סי' צ"ט סק"ו) ובעונג יו"ט (אה"ע סי' קס"ח) ובערוך השולחן (סי' קל"ד סכ"ה) דגם אם לא אנסוהו על ממון כדי שיתן גט, אלא רק אנסוהו ליתן ממון שלא כדין והבעל מדעת עצמו כדי להינצל מהכפיה מציע שיגרשנה, הרי"ז גט מעושה. (ודחו דברי התו"ג דס"ל דאם אונסין אותו לשלם ממון שלא כדין ואין מזכירין שאונסין אותו כדי שיגרש אי"ז גט מעושה). והארכתני בזה במק"א.

ויש עוד טעמים לבאר שמדינא אינו מועיל ההסכם קודם נישואין, אבל כבר די בדברינו אלה לבאר שמדינא הסכם קודם נישואין באיזה אופן שהוא אין זה תקנה אלא תקלה שמכשילים בית ישראל בחשש איסור אשת איש. וכבר אמרו בגמ' קידושין (יג.) שדיינים המורים שלא כדין בדיני עריות הם קשים לעולם יותר מדור המבול.

ריבוי גירושין שלא בצדק, שעלול שגם במקום שיהיה ראוי שתשלים עם בעלה, מ"מ האשה ומשפחתה יפעילו לחץ על הבי"ד שלא ייעצו לעשות כן כדי שיוכרח בעלה לגרשה. ותקנה זו אינה מביא תועלת אלא למעט נשים שבעליהן מעגנן שלא כדין אבל מאידך גיסא יגרום להרס חיי אישות בישראל.

והנני קורא לגדולי תורה כאן ובארצה"ב לעמוד בפרץ למחות נגד מתקני "הסכם קודם נישואין" שלא יתפשט תקנתם רח"ל. והקב"ה יעזור ונזכה לשמור חוקיו ולעשות רצונו ית"ש !

משה שטרנבוך

וקשה לו להעלות על דעתו שהיא תיפרד ממנו, מבלי אפשרות לפייסה ולהחזירה. ואסמכתא לא קניא. וגם מעכשיו לא יועיל...

אברהם דב אורבך

ההסכם יש חשש עישוי שהבעל חותם על ההסכם בגלל שהוא רוצה את השידוך, והורי הכלה או הרב מסדר הקידושין מכריחים אותו לחתום באיום שבלי ההסכם אין חתונה.

וגם אין מדרך ישראל סבא לתקן דברים חדשים בזמן הקידושין, וכבר בזמן הקידושין להעלות הנושא של גירושין.

וודאי שצדקו דברי הראב"ד שהיא פירצה בדת ישראל.

וע"ז באעה"ח

נחום איזנשטיין

וגם בלא"ה לתקן הסכם קודם נישואין היא פירצה בבית ישראל להרבות גירושין בישראל, שעד עתה אם הבעל לא רצה לגרשה אירע הרבה פעמים שכדי לא להישאר עגונה הסכימה האשה להשלים עמו, אבל מעתה ע"י הסכם קודם נישואין זה תוכל האשה לאלץ בעלה לגרשה. והיאך נעזי פנינו לתקן תקנה חדשה שעלול לקעקע האישות בישראל. ואם רבינו גרשום תיקן חרם שלא לגרש אשה בעל כרחה כדי שלא יתרבו גירושין בישראל, כ"ש שאין לנו לתקן תקנה חדשה שיגרום ריבוי גירושין, ואף שתקנו בהסכם זה שאין הבעל מתחייב במזונות גבוהים רק אם אין בי"ד מייעצים לאשה להשלים עם בעלה, מ"מ עדין יגרנם

כל הנ"ל דברים ברורים ומבוארים.

יש לי להוסיף שכל ההתחייבות לא תופסת עפ"י דין כי זה אסמכתא שבד"כ כשעומדים להינשא זה מתוך אהבה וחיבה

י"ז מנ"א תשע"ה

כיהודה ועוד לקרא הנני להמתיק ולחדד כמה דברים בפס"ד החשוב הנ"ל ע"פ מה שקיבלתי ממור"ר הגריש"א זצוק"ל, שמחלק שבאונס שהביא על עצמו שמעולם לא חשב שזה יקרה כמו בנדו"ד שבשעת חתימת ההסכם לא עלה על ליבו שיגיעו לפירוד, אזי עצם חתימתו על ההסכם וודאי הוי בגדר אסמכתא בעלמא. לכן צדקו דברי הראב"ד שנדו"ד אינו קשור כלל לנדון של אונס שהביא על עצמו.

כמו"כ יש להעיר שבעצם החתימה על